

Landsáætlun og verkefnaáætlun um innviði

Umsögn námsbrautar í land- og ferðamálafræði við Háskóla Íslands um stefnumarkandi landsáætlun um uppbyggingu innviða til verndar náttúru og menningarsögulegum minjum (skv. lögum nr. 20/2016).

Námsbraut í land- og ferðamálafræði við Líf- og umhverfisvísindadeild Háskóla Íslands fagnar því að fram séu komin drög að stefnumótun vegna uppbyggingar innviða á ferðamannastöðum, -leiðum og -svæðum. Slík stefnumótun mjög brýn til að vernda og viðhalda þeim auðlindum náttúru og menningar sem ferðaþjónusta byggir afkomu sína á. Sem og til að byggja grunn að ábyrgri ferðaþjónustu.

Námsbrautin tekur undir það sjónarmið að það skipti miklu máli „að ekki séu allir fallegir og sérstæðir staðir í náttúrunni byggðir upp, heldur séu þau gæði, sem felast í ósnortinni náttúru, einnig varðveitt.“ Og enn fremur þeirri áherslu að leggja grunn að: „net[í] fjölbreyttra náttúru- og minjastaða í öllum landshlutum þar sem ferðamenn og ferðaþjónustuaðilar eru velkomnir og geta gengið að ákveðinni aðstöðu og þjónustu vísri“. Það er hins vegar óljóst hvernig standa eigi að vali þeirra staða sem eiga að vera byggðir upp og hverjir eigi að koma að því vali. Enn fremur er óljóst hvort og þá hvernig flokkun sé að baki uppbyggingu innviða á hverjum stað, þ.e. hversu mikil og hvernig uppbygging á að vera hvar. Þá eru skilgreiningar á hugtökunum sem liggja til grundvallar landsáætluninni, þ.e. ferðamannastaður, -svæði, og -leið, mjög víðar í lögnum, og óljóst hvernig þær skilgreiningar byggja undir áætlunina.

Í áætluninni er lögð er áhersla á að stefnumótun á ferðamannastöðum eigi að liggja til grundvallar uppbyggingu innviða á landsvísu, og einnig að fyrir hvern stað verði til stefnumótun um eðli uppbyggingar innviða og markmið vegna upplifunar ferðamanna. Þetta er mjög gott. Hins vegar er óljóst hverjir eigi að koma að slíkri stefnumótun og hvað á að liggja til grundvallar? Eru það viðhorf ferðaþjónustunnar, ferðamanna, stjórnsýslunnar, heimamanna, mat á ástandi og/eða viðkvæmni lands eða sjálfbærnisvísar?

Leiðarljós áætlunarinnar er sjálfbærni. Hugmyndafræði sjálfbærrar þróunar er hins vegar ekki skýr í áætluninni né heldur hvernig meta eigi sjálfbæra þróun áfangastaða og -svæða, og/eða hvernig eigi að efla þekkingu á sjálfbærni. Lögð er áhersla á að „tryggja heildarsýn stjórnvalda“, en áhersla á heildarsýn er að öðru leyti ábótavant. Hugmyndafræði sjálfbærrar þróunar grundvallast á heildarsýn allra þátta vegna ferðamennsku á ákveðnu svæði, allt frá framboði og eftirspurn til jákvæðra og neikvæðra áhrifa hvernar starfsemi fyrir sig. Allir hagsmunaaðilar þurfa því að koma að borðinu við gerð stefnumótunar á uppbyggingu sjálfbærrar ferðamennsku. Þannig vantar enn markvissa heildarsýn á þróun ferðamennska.

Tekið er fram að innviðir eigi að stuðla að vernd náttúru og menningarminja og mikilvægi þess að þeir rýri ekki gildi viðkomandi staða. Óljóst er hvernig og fyrir hverja gildi staða er metið. Er það fyrir heimamenn, ferðamenn og þá hvernig eða hvaða ferðamenn eða eigið gildi náttúrunnar? Jafnframt er tekið fram að í „fyrstu útgáfu áætlunarinnar [verði] lögð áhersla á gönguleiðir, en reiðleiðir og hjólaleiðir teknar til skoðunar í framhaldinu“. Mjög gott er að lögð verði áhersla á gönguleiðir, en hins vegar er brýnt að leggja samhliða áherslu á reiðleiðir og hjólaleiðir. Mikil aukning hefur þegar orðið í bæði hesta- og hjólaferðum, og fyrirsjáanleg frekari aukning á næstu árum. Áhrif þessara tegunda ferðamennsku á vistkerfi landsins eru mun meiri en stafar af gönguferðum. Að lokum að þá er ekki ekki ljóst hver ber ábyrgð á framkvæmdum á hverjum stað.

Reykjavík, 19. mars 2018